

Nr 627

Av herr Söderquist m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1962/63, m. m.

(Lika lydande med motion nr 758 i Andra kammaren)

Det förslag till omorganisation av statistiska centralbyrån, som framläggs i proposition nr 113, ansluter sig i fråga om byråindelningen med ett undantag till det av delegationen för statistikfrågor framlagda förslaget. Undantaget består i att centralbyråns bibliotek, arkiv och upplysningsavdelning föreslås bli organisatoriskt inlemmad i den administrativa byrån. Avdelningen skulle alltså förlora den självständiga ställning som den haft alltsedan verkets tillkomst. Biblioteket bildade nämligen redan från början en särskild enhet, direkt under verkschefen. År 1918 fördes arkivet till denna enhet, och efter hand har sedan de nya verksamhetsgrenar tillkommit som nu ombesörjs av avdelningen. — Den benämns i delegationens förslag dokumentationsbyrå, vilket i propositionen ersatts av uttrycket *dokumentationsenhet*.

Under våren 1961 var avdelningen föremål för en organisationsundersökning, som avsåg arbetsuppgifter och inre organisation men inte behandlade dess ställning inom centralbyrån. Denna undersökning utfördes av en arbetsgrupp i vilken förutom två representanter för verket ingick riksarkivarien, överbibliotekarien vid riksdagsbiblioteket och en representant för den dåvarande statens organisationsnämnd. Arbetsgruppens enhälliga förslag lades i allt väsentligt till grund för statistiska centralbyråns petita och delegationens förslag. Enligt sistnämnda förslag, som tillstyrkts av departementschefen, skall enheten bestå av följande fyra sektioner:

1. *Bibliotek*. Statistiska centralbyråns bibliotek är inte enbart ett verksambibliotek utan ett statistiskt specialbibliotek, omfattande mer än 100 000 volymer. Antalet utlånade volymer utgjorde år 1961 inemot 5 000. Av låntagarna utgör centralbyråns tjänstemän en tredjedel. En lika stor grupp bildar andra ämbetsverk samt bibliotek och vetenskapliga institutioner, medan den återstående tredjedelen utgörs av dels företag och näringslivets organisationer, dels enskilda personer.

2. *Arkiv*. Med sina mer än 4 000 hyllmeter motsvarar statistiska centralbyråns arkiv till sitt omfång ett av de nyare landsarkiven. År 1961 utgjorde antalet till andra institutioner utlånade volymer omkring 1 300 och lånen på stället omkring 11 700. Arkivet intar samma särställning inom det svenska

arkivväsendet som lantmäteristyrelsens arkiv, eftersom arkivalierna inte skall överlämnas till riksarkivet utan förbli under ämbetsverkets vård, vilket framgår av riksarkivets skrivelse till Konungen den 27 januari 1962.

3. *Redaktion.* För närvarande redigeras vid avdelningen dels Statistisk årsbok, dels Statistisk tidskrift. År 1963 tillkommer enligt ett av departementschefen tillstyrkt förslag en ny månatlig tidskrift, förslagsvis benämnd Allmän månadsstatistik.

4. *Informationssektion.* Denna sektion skall svara för flertalet av de övriga uppgifter som nu åvilar avdelningen, såsom presstjänsten, den statistiska upplysningsverksamheten med dess omfattande skriftväxling med in- och utland, de internationella kontakterna m. m. Som nytt moment tillkommer den avgiftsbelagda statistiktjänsten.

Även den *administrativa byrån* har omfattande arbetsuppgifter, som ytterligare ökar de närmaste åren, bl. a. på grund av den stora ökningen av verkets personal, som enligt en expert hos statskontoret kan beräknas komma att uppgå till omkring 700 personer efter överföringarna 1962/63 och 1963/64. Byråns verksamhet skall enligt propositionen fördelas på två sektioner jämte en fristående tjänsteman med ansvar för personalärenden. De föreslagna sektionerna är:

1. Sektion för inre tjänster, omfattande registratur och blankettarkiv, materiel- och inköpsdetalj, offsettryckeri, skrivenhet, expeditionsvakter och telefonväxel.

2. Ekonomisektion (kameralsektion), omfattande budgetering och driftkontroll, personalregistrering och avlöning, kassa och bokföring.

Chefen för den administrativa byrån blir sålunda mycket arbetstyngd. Det är svårt att tänka sig att han förutom de många olika krävande uppgifterna inom denna enhets nuvarande verksamhetsområde också skulle kunna hinna befatta sig med de från dessa så väsensskilda uppgifter som omhänderhas av dokumentationsenheten.

Om man skall sammanföra olika organisationer till en gemensam byrå, bör deras arbetsuppgifter vara någorlunda likartade och ett samarbete mellan dem vara omfattande. Så är emellertid inte fallet med dessa båda enheter. Den administrativa byrån är den enda av centralbyråns enheter som inte annat än i undantagsfall och då i begränsad utsträckning har anledning att i tjänsten anlita centralbyråns bibliotek, leverera handlingar till arkivet eller återlåna material därifrån, leverera manus till tidskrift och årsbok, delta i internationellt statistiskt samarbete o.s.v. I motsats mot samtliga övriga byråchefer i verket kan dess chef sålunda inte väntas få några erfarenheter av hur dokumentationsenheten fungerar, hur långt dess resurser räcker och vilka problem den har att brottas med. Dokumentationsenheten å sin sida anlitar inte i högre grad än andra enheter inom verket den administrativa byråns tjänster. Det kan förtjäna att nämnas, att varken Statis-

tisk årsbok eller Statistisk tidskrift kommer att tryckas på det blivande offsettryckeriet. Om dokumentationsenheten inte i fortsättningen skall få vara en fristående enhet, bör den alltså i varje fall inte knytas till den administrativa byrån.

Vid organisationsförändringar brukar man ju försöka åstadkomma en sådan beslutsordning, att ärenden inte handläggs på en högre nivå än nödvändigt. En delegering från högre till lägre instans brukar anses naturlig. Att gå motsatt väg och låta en byråchef överta beslutanderätten i frågor som hittills handlagts av en byrådirektör vore däremot ett steg i fel riktning. Av motsvarande skäl bör byrådirektören vara föredragande i samma utsträckning som förut inför verksledningen (verkschef eller produktionschef). Nu är emellertid att märka, att propositionens förslag medför en minskning i produktionschefens inflytande. Enligt delegationen skulle denne ha det högsta ansvaret för den löpande verksamheten inte bara inom ämnesbyråerna, maskincentralen och utredningsinstitutet utan också inom dokumentationsbyrån men däremot inte inom den administrativa byrån. Om dokumentationsenheten anknytes till den senare, blir den alltså inte underställd produktionschefen. Därigenom minskas verkschefens möjligheter att på detta område få den avlastning som en delegering av beslutanderätten till produktionschefen skulle innebära.

Om man utgår från att byrådirektören både bör handlägga ärenden och göra föredragningar i samma utsträckning som förut, frågar man sig vad det "organisatoriska inlemmandet" i den administrativa byrån innebär. Även om personalen vid dokumentationsenheten i propositionen redovisas tillsammans med övrig personal vid administrativa byrån (något som bl. a. lett till att personal med statistiska uppgifter betecknats som förste byråsekreterare) kan det väl inte vara meningen att byråchefen fritt skall kunna förfoga över dokumentationsenhetens personal. Den som skall leda arbetet vid denna enhet, där arbetet ofta måste planeras på lång sikt, måste givetvis veta vilka befattningshavare som står till förfogande. Endast verksledningen bör kunna vidtaga sådana överflyttningar av personal som kan bli erforderliga.

Departementschefens motivering till förslaget på denna punkt består endast i en hänvisning till statskontorets remissyttrande. Nu är att märka att remisstiden var mycket kort och att statskontoret enligt egen utsago inte gjort någon egentlig organisationsundersökning. Om tiden hade medgivit en sådan, är det inte troligt att statskontorets förslag hade fått exakt denna utformning, eftersom den åsyftade personalbesparingen kan åstadkommas även med en annan organisatorisk förläggning av dokumentationsenheten.

Mest ändamålsenligt torde vara att låta dokumentationsenheten sortera direkt under produktionschefen. Ett annat alternativ vore att anknyta den till någon av ämnesbyråerna och sålunda låta den indirekt sortera under

produktionschefen. Om riksdagen uttalar sig i en sådan riktning torde frågan om enhetens förläggning kunna ytterligare övervägas i samband med utfärdandet av instruktion för statistiska centralbyrån.

Med stöd av det ovan sagda föreslås,

att riksdagen vid behandlingen av proposition 113 måtte besluta, att i skrivelse till Konungen hemställa, att frågan om den organisatoriska förläggningsen inom statistiska centralbyrån av den föreslagna dokumentationsenheten göres till föremål för förnyat övervägande.

Stockholm den 28 mars 1962

Martin Söderquist

Nils Theodor Larsson

Eric Källqvist

Ruth Hamrin-Thorell
